

ФІЛОСОФСЬКО-ІСТОРИЧНА РЕФЛЕКСІЯ НАД ТЕМПОРАЛЬНІСТЮ В КАТЕГОРІЯХ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА

Історичне чуття або способи сприйняття часу не тільки притаманні всякій культурі, а й входять до системи її ідентифікаційних визначників і дотичні до цивілізаційних характеристик суспільств. В понятті «цивілізація» в даному сенсі акцентуватимемо не рівень суспільного розвитку, а відмінності унікальних типів світоустрою, особливого поєднання артефактів, духовності, різних аспектів суспільного життя. Франсуа Артог для позначення різниці досвіду сприйняття часу народами запроваджує категорію режиму історичності в книзі з однойменною назвою (2003 р.). Режими історичності він трактує як «різні способи артикуляції категорій минулого – теперішнього – майбутнього» [1, с. 14], розрізняючи в сенсі європейського досвіду темпоральності античний режим, режим модерну і християнський режим. В останньому час сприймають як есхатологічний, такий, що має початок – від народження Ісуса Христа – і завершення/кінець світу: «Час християнина – це час очікування, це теперішнє, наповнене сподіванням кінця» [3]. Кожному з двох інших режимів відповідає своя модель часу, яка відзначається орієнтацією на минуле («золотий вік») – для античності – та на майбутнє (прогрес людства) – для модерну.

З кожним модусом сприйняття часу узгоджується пріоритетний тип історіописання (історія істориків). Модерному режиму історичності відповідає тип історіописання, який остаточно сформувався упродовж ХІХ століття та відповідно до якого «...історія вводить в обіг уявлення про історичний час – лінійний, поступальний і незворотній» [1, с. 15]. Цілісний образ історії в категоріях всесвітньої та універсальної історії, як відзначає Ф. Артог, був сформований раніше – у ХVІІ та ХVІІІ століттях відповідно. Х. Уайт, акцентуючи увагу на полеміці щодо епістемологічного статусу історичних досліджень [2, р. 114], як вона розгорнулася у ХХ столітті, у праці «Тягар історії» (1966 р.) дав оцінку образу цілісності в історичній науці. Він проаналізував недовіру до історії та істориків, яка виникла у видатних представників інтелігенції від Першої світової війни та яка тривала майже упродовж усього століття як таку, що пов'язана з безпорадністю істориків дати оцінку ситуації та отримати уроки з минулого [2, pp. 129–130]. Критичну оцінку проектам універсальної історії, які відповідають футуристичному режиму в філософсько-історичній думці – баченню

теперішнього й минулого за допомогою прийдешнього (передбачуваного майбутнього) дає Ф. Артог. На його думку, сучасність продукує відмінний від усіх раніше відомих режим історичності – презентизм, який характеризується орієнтацію на теперішнє. Новий домінуючий режим історичності набуває різних типів і форм, його сутність складає самодетермінація буття з позицій сьогодення [3]. З ним своєрідно поєднується проникнутість історією всіх сфер життя, про яку пише Ф. Артог. Поступу презентизму в історичному мисленні не перешкоджають поширені у наші дні образи глобальної історії.

Існує узгодженість між темпоральністю у категоріях теперішнього та новітніми способами історіописання у формі наративу, принципами, заснованими на праві висловлення альтернативних трактовок минулого, методами і джерелам дослідження, до яких все частіше звертаються професійні історики – усної історії, свідчень учасників та очевидців подій.

1. Артог Ф. *Мировое время, история и написание истории [Текст] / Ф. Артог ; пер. с франц. О. М. Шутовой // Крыніцазнаўства і спецыяльныя гістарычныя дысцыпліны : навук. зб. Вып. 3 / рэдкал. : У. Н. Сідарцоў, С. М. Ходзін (адк. рэдактары) [і інш.]. – Мінск : БДУ, 2007. – С. 13–23.*

2. White H. V. *The Burden of History [Text] / Hayden V. White // History and Theory. – Vol. 5. – No. 2. – 1966. – P. 111–134.*

3. Артог Ф. *Типы исторического мышления: презентизм и формы восприятия времени [Электронный ресурс] : реферат / В. Мильчина // Отечественные записки. – 2004. – № 5. – С. 11–16. – Режим доступа : http://magazines.russ.ru/oz/2004/5/2004_5_18.html*

Оксана Петрушенко, Оксана Пасько, Володимир Григовець

Львівський національний медичний університет
імені Данила Галицького, м. Львів

ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ ПРИРОДНОГО ТА ШТУЧНОГО У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Глобалізаційні процеси, що відбуваються в сучасному світі, є багатоманітними у своїх проявах, стосуються різних напрямків суспільного життя, та активно обговорюються багатьма авторами у філософській та соціально-політичній літературі початку ХХІ століття. Зокрема, обговорюються прояви, напрямки та доцільність цих процесів в цілому, а